

УДК: 327(476)

Примљено:
12. марта 2007.
Прихваћено:
18. априла 2007.
Оригинални
научни рад

ПОЛИТИЧКА РЕВИЈА
POLITICAL REVIEW

Година (XX) VII, vol=15
Бр. 1 / 2008.
стр. 213-236.

Иван А. Чарота

*Филолошки факултет, Белоруски државни универзитет
Минск, Белорусија*

БЕЛОРУСИЈА У КОНТЕКСТУ ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ И ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ

Сажетак

Аутор анализира белоруску позицију у односу на глобализацију, односно евро-интеграције налазећи да се, тим поводом, у Белорусији то претвара у обавезан програм рушење духовних, моралних, морално-психолошких основа белоруске православне цивилизације. Истовремено, ограничава се и суверенитет, измена традиционалних законодавних норми и чак уставних основа (општепознато је да се земљама које желе да ступе у Европску заједницу предлаже да уклоне из својих закона низ чланова). А да се не говори о унификацији култура, губљењу "самосвојности" у многим манифестацијама. На крају крајева, чланство у Европском савезу, тим више у НАТО пакту, у овом тренутку провоцира стварање граница са додатним значењем – разнородности (једни наступају као носиоци прогреса, а други носе заосталост). Али, то није довољно. Горе је што излази на видело манифестација опасних синдрома: постоје победници и побеђени

Кључне речи: Интеграција, дезинтеграција, реорганизација Европе, глобализација, нови светски поредак, Белорусија

Свако размишљање на тему дату у заглављу неизоставно се усредсреди на домаће, то јест, на оно што је најважније, пошто је ближе и болније. Ипак, осмишљавање свога на одговарајући начин могуће је само у поређењу са страним. А то значи да треба да имамо јасну представу о ситуацији у целини и да не заборављамо на типологију – узимање у обзир искуства истраживања макар

оних земаља које се у данашњим геополитичким регистрима сматрају, попут наше Белорусије, на неки начин "недовољно европским". Схватајући да у овом погледу постоји мноштво различитих мишљења, прецизираћемо своје позиције.

Ми полазимо од тога да актуелизован садржај проблема који се разматра није могуће растумачити без оних – не толико филозофских, колико управо геополитичких – категорија, као што су *интеграција – дезинтеграција, реорганизација Европе, глобализација, нови светски поредак*.

Уопште не претендујући на то да у целости осветлимо појаве и процесе означене кроз поменуте појмове, ми ћемо покушати разабрати манифестације склоности наших (тј. словенских и сада пост-социјалистичких) земаља и народа да прихвате *идеју нове Европе као саставни део идеје глобализма, а такође унутрашње претпоставке неприхватања те идеје и перспектива које она одређује*. Дакле, ми желимо да предложимо свој (унутрашњи) поглед на стање домаће средине, тј. Републике Белорусије, која у последње време представља посебан интерес као субјекат/објекат међународне политике, вршећи том приликом поређења (да их не помињемо) с државама које се налазе у сличном положају.

Заједничка ситуација, чији смо постали сведоци, учесници, тачније таоци, сматрам да може да се дефинише као својеврстан циклон геополитичке реорганизације с епицентром који се премешта, који је захватао Босну и Херцеговину, Српску Крајину, Косово и Метохију, Црну Гору, али такође и Русију, Украјину, Белорусију, па и све земље бившег социјалистичког блока. Не може да се не примети да су се процеси дезинтеграције (по еуфемистичкој терминологији), тј. разарања, рушења (по тачнијој терминологији) најпре и најстрашније одразили на статус словенских и православних народа.

Наравно, све што се дешава ми разматрамо узимајући у обзир и сличности и разлике, у контексту цивилизацијских процеса Европе и света, на основи формирања моћних и утицајних наднационалних структура, међународних организација политичког, финансијског, економског и (псеудо)културног карактера. Тако заједничке тенденције представљају неспоран интерес. Тим више што се њихове претпоставке учвршћују на рачун стереотипа свести која је својствена наведеним народима у једнакој или приближној мери. У вези с тиме постоји веома важан и на нов начин актуелизирајући

моменат: без обзира на горко искуство прошлости, које је повезано с реализацијом принципа "братства-јединства" народа, који су постојали у оквирима разрушених држава, ми ипак не морамо сматрати дискредитованом саму идеју генетског и духовног сродства и неоснован принцип "брат-брату".

Ево чиме су пре свега предодређена истраживања и скромна расуђивања, које се осмелио да изнесе на суд аутор ових редова.

ГЛОБАЛИЗАМ И АКТУЕЛИЗАЦИЈА ПРОБЛЕМА "ЕВРОПА-СЛОВЕНСТВО" ЗА БЕЛОРУСЕ

Мора се приметити да се такозвана *масовна свест* грађана Републике Белорусије, као и већине постсоцијалистичких држава све више *потчињава позивима на европеизацију*. При томе није ствар у привлачности идеје Европе саме по себи, у њеном конкретно-историјском садржају или филозофској суштини. Привлачне, по прагматичком садржају, постају *структуре на којима као да свет почиња* (Европска унија, Савет Европе, ОБСЕ, Европска банка, Светска банка...) тј. према тачној дефиницији српског колеге Милана Брдар, европске и светске *тржишне структуре*. А њихова похлепа према бедном становништву земаља бившег социјалистичког блока се предодређивала и подржавана је идеологемама/политологемама одговарајуће врсте: *"европски стандард"*, *"европски ниво живљења"*, *"европске вредности као општечовечанске"*, *"водећа цивилизација Европе"*, *"достигнућа европске културе"*, али наравно и *"уједињена Европа"*, *"заједнички европски дом"*.

Вредно је пажње што садржај тих појмова који служе као основа-парола, због нечег уопште не подлеже разматрању, мада у сваком конкретном случају постоје озбиљни поводи, јер је присутно нешто што се с пуним правом може назвати уврнутошћу. Рецимо, када се нама у својству идеалног предлаже *"отворено друштво"* требало би појаснити: због чега оно треба да буде отворено – ради упада туђе војске без препрека и легализације власти агресора – како војних, тако и административно-политичких, економских, за учвршћивање култа силе, за стварање база за претоварање туђег оружја и наркотика, за ширење сатанизма, за неограничавање деморализације, тј. за уништавање суверенитета, за рушење хиљадугодишње традиције и формираног духовног генотипа, као што се то дешава с Југославијом? Наиме, ако се озбиљно односимо према одредници *"права националних мањина"*, апсолутизованој према на-

шим земљама, неразрешеним се показује питање права "већина". Па и када се декларише "*приоритет људских права*", "*слобода личности*", нико јасно не може објаснити како се та права могу ускладити с правима нација и народности, тј. с процесима национално-државне суверенизације у оквирима заједница које су постојале, једнако као и са додељивањем основних права (имовинских, па и грађанских у целини) новонасталим олигарсима. Они који су увучени пропагирањем "*водеће културе и цивилизације*", такође потпуно игноришу страховања од тога што се ми налазимо у страшној зависности од глобализационе, тј. америчке псеудокултуре.

Уопште, оно што се у масовну свест народа бившег социјалистичког блока уводи под видом "европеизације" по правилу има карактер глобализације као американизације с њеним првенствено негативним особеностима. И то се односи на све сфере – политичку, социјално-економску, морално-психолошку... Јер позивање на добијање животних богатстава максимално претпоставља ништа друго до богаћење на туђ рачун, и отворено утврђује мотивацију следећег поретка: као, у насталој ситуацији само лењ није крао, само страшљивац није отимао, само се лудак освртао на интересе ближњег. Ма колико то било тужно, у знатној је мери већ нарушен традиционални тип свести. Треба признати да је рад глобалистичких средстава масовног информисања имао резултате у улози средстава масовног нарушавања-дискредитације наших духовних вредности, идеала, племенитих циљева. При чему је такозвано "*прање мозга*" вршено и врши се не само путем очито лажне интерпретације догађаја, већ и на нивоу језичке свести. Примере не треба тражити далеко – довољно је узети скупину речи и израза које су ушле у језик управо у последње време: *рекетиш, килер, екстра-сенс, интимне услуге, нетрадиционална сексуална оријентација, путана*... Симптоматично је да речи матерњег језика које су њима замењене носе јасно морално-етичко опредељење и чак, ако хоћете, правну квалификацију: *отимач, убица, врачара, разврат, настраност, проститутка* (још простије – курва)... А зар то не значи да тобоже неутралне језичке позајмице (из "европског" речника) делују на штету наших духовно-културних традиција, а на свој начин и слабе инстинкт самоодбране? Да би избегли непотврђеност, приметимо да су горе наведени примери изазвани личном реакцијом на следећу "слику из живота": дечак од око пет-шест година, играјући се у дворишту, водио је неку "битку"; старица која је пролазила, питала је против кога се малишан бори, и испоставило се "против

рекеша"; затим да би појаснила жели ли дечак бити милиционер, официр, једноставно је уздахнула кад је као одговор чула да дечак жели де постане килер. Треба ли коментар овоме? По свој прилици, не. Али, можемо упоредити: деца свих претходних генерација су се играла "наших" и "непријатеља" (окупатора!), то јест, носили су парадигме свести, на прво место стављајући патриотизам и правичност, док се сада управо ти основни појмови деформишу и нестају, а замењује их усађена од стране кинематографа (пре свега холивудског) и телевизије (истог порекла) романтика гангстерског, као занимљивог и веома корисног занимања. Такав је резултат сукобљавања двају типова погледа на свет.

Нажалост, ми смо се показали неспособним да у потребној мери схватимо на свој рачун упозорења изузетних мислилаца као што су А. Хомјаков, И. Кирејевски, Ф. Достојевски, Н. Данилевски, К. Леонтијев, владика Николај (Велимировић), отац Јустин (Поповић). Али, пошто је њихово наслеђе прилично добро познато, да пројектујемо на данашњу ситуацију мишљење руског писца XX века, не много познатог – Михаила Пришвина. Ево шта је он записао у свом дневнику пре више од седамдесет година: "Ми, Словени, за Европу нисмо ништа више до кунићи, које су они ради експеримента вакцинисали својим вирусом беснила, и сада испитују болест, (*подвукао – И. Ч.*) и припремају фашизам, да би се на нас обрушили, у случају да болест постане опасна. Уосталом, рачунају више на деловање саме болести, да ћемо умрети, као кунићи од добијеног беснила".¹

Одражава ли се све поменуто на текуће процесе државно-политичке изградње у постсоцијалистичким земљама и на самоопредељење народа, укључујући конкретно Белорусе? Наравно.

Условни европски оријентир који илузорно изгледа виши не само од Александријског стуба, постао је главни, ако не и једини. И круг оних који сву пажњу усмеравају на њега, будући да је прилично широк, укључује много представника виших политичких и државних структура већ неколико "годишта". Нису се случајно прошириле пароле одговарајућег садржаја. Обратимо пажњу на две од њих које се истовремено понављају, без обзира што се по смислу не додирују: "Ми живимо у самом центру Европе" и "Ми морамо да се вратимо у Европу – што брже!".

1) Пришвин М. 1930 год. 1. новембар // Цит. по: Октабръ, 1989. № .7. стр.171.

Прва само по себи може оправдано изазвати ироничан осмех већ можда и због тог што се *центар Европе*, који се налази, тобоже, недалеко од престонице Белорусије, пре тога везивао (ништа мање убедљиво) за територију Аустрије, Чешко-Словачке, Немачке, Пољске, Летоније... А пре пар година имали смо задовољство да се упознамо и с овим анегдотским садржајем: "Летонија је узела од Украјине "пупак". Заправо, то је наслов новинске белешке поводом закључка неког географског института, да се "пупак" континента налази у Летонији, испод Виљнуса, док становници закарпатског села Дилове (Діловэ) пролазе поред знака који је још у време Аустроугарске империје постављен да сведочи да је центар Европе управо ту.

Као што сви схватају, у датом случају комично није само у наведеној чињеници, колико у апсурдној евроцентропупулизацији, која условљава преношење искривљених географских схватања у политику, идеологију, па и културологију. Поводом последњег, само по себи се намеће питање: у таквом је случају логично и издвајање посебног значаја култура народа који живе у центру Азије, Америке, Аустралије, Африке, тј. рецимо, "централноафричко" априори сматрати "водећим", "вишим"? Што се тиче политике, још више питања изазивају дефиниције које су измислили савремени белоруски идеолози, типа: *"Белорусија припада источносредњоевропском региону"*. Дакле, ако се апелује на трезвен ум, требало би указати на примитивну хотимичност и бесмисленост таквог типа самоопредељења, као и на ноте комплекса инфериорности. Али трезвен ум се у датом случају искључује услед ослепљивања фикс-идејом Европе, и уместо њега почиње да делује својеврсни "другостепени систем сигнала" који је директно потчињен глобалистичко-политичкој конјунктури. Тиме се непосредно објашњава и ширење *специфичних теорија етногенезе словенских народа као несловенских* – готске, вендске/венедске, сармитске, илирске (као романске), скитске (као иранске), јатвјашке (као балтске) итд.

Али, парадокс је још и у томе што *"центрирани Европљани"* позивају на *"повратак у Европу"*. Истина, љуте се и збуне, када чују једноставно питање: "Зашто ви говорите о повратку – јесу ли вас некуд истерали, односили, пресељавали?" А заиста, и Белоруси су народ седелачки, који се није расељавао, и Европа је остала на месту... Друга ствар је што се у схватању странаца, укључујући Европљане, *Белоруси, као и други мањи словенски народи не дифер-*

фенцирају увек из претходно створених заједница. А и у самоидентификационим процесима код нас постоје унутрашње колизије, које се могу илустровати, на пример, позивом: "... одбацити смешно и штетно име "Белорус" и назвати се нашим исконским славним именом Кривичи".²

ДЕФОРМАЦИЈЕ У КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОЈ СВЕСТИ

Посебна тема је - *страни модели концепција историје културе и уметности наших народа*. Рецимо, у историји белоруске литературе због нечег се тражи, као обавезна, усклађеност са *тобоже општеевропским "стилским формама"* - почевши од антике па све до постмодернизма... И већ су постале сасвим уобичајене дефиниције низа појава домаће културе као ренесансне у општеприхваћеном схватању, мада се у том случају логично *претпоставља да су наши преци пропорођивали оно што није било (и није могло бити) рођено у својој традицији, на сопственом тлу*, које је било плодотворно и благотворно за нешто сасвим друго.

Шта представљају слична "истраживања", колико је наивна тежња да се осведочи припадање "универзалним европским вредностима"? Мада је давно учвршћен *евроцентризам у општој систематизацији култура света*, његову законитост и основаност у принципу, тиме више за нас, требало би осмислити са свом озбиљношћу. Јер, у већини, уопште је бесмислено тражити одређени центар *условно јединствене општеевропске културе*, јер потребно је узети у обзир постојање у Европи Грчке и Шведске, традиционално шпанског и естонског, италијанског и албанског с њиховим кореним разликама. А ризницу светске културе, разумљиво, нису стварали само Европљани. Очигледну ограниченост такође има поређење култура по критеријумима "*прогресивна – заостала, развијенија - мање развијена, водећа-пратећа...*" и на тој основи створена теорија "успореног развика". У сваком случају доводи се у недоумицу: *ко, када и како може дефинисати темпо, "норму" према којој се одвија убрзавање или успоравање?* Да би се избегла штетна апстракција довољно је упитати конкретне књижевнике и теоретичаре књижевности да примене на себе те дефиниције и признају да су заостали, недовољно развијени, да их други воде, и уз

2) Види: Станкевич Я. Нацыянальны назоў беларусаў // Беларускі студэнт (Прага). 1923. № 2-3. Стр.10).

то да се под притиском убрзавају или су успорени... Није тешко предвидети реакцију.

УЗ ПИТАЊЕ О КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКИМ ТИПОВИМА И ДУХОВНОСТИ

Авај, што даље, тиме се више код наших тобожеевропљана јавља занемаривање исконских традиција, културно-историјских и духовних корена. *Оно што нама предлажу да сматрамо европеизацијом, је космополитизација у веома одређеном смислу.* На други се начин то не може оценити, како с гледишта геополитике, тако и етнологије, посебно културологије, када се узајамно замењују појмови "култура" и "цивилизација", игнорише култура као изведеница од "култа", која чува и развија управо духовно наслеђе, без којег није могућа истинска самосвест и самоопредељење народа.

Управо због тога се сада из *пожељног европског извлачи словенско*, изузетно важно за белоруско као "самосвојност". И већ је постало уобичајено да се све више словенска заједница тумачи као апстракција, услед чега се и јављају поменуте *специфичне "теорије" етногенезе Белоруса не као Словена*, већ народа који се формирао на балтичком или јатвјашком супстрату. При томе вредност за себе постаје питање управо супстрата, а не заједнице која се формирала и постоји више од хиљаду година.

Уосталом, уопште не плаши тенденција разматрања појава, чињеница, већ замишљених веза између њих.

Погрешност поменутих и других сличних интерпретација националног у складу са државним у сваком појединачном случају је својеврсна, али заједничко осетљиво место у теоретским творевинама таквог смисла, свима нама познатим, је *занемаривање етнодуховног фактора, игнорисање Божије Милости ради угађања људским законима.* Да, ми смо поново пред избором који је појмљиво близак, али суштински сложенији од онога који је за православу словенску самосвест пре скоро хиљаду година богомудро решавао митрополит кијевски Иларион у своме знаменитом делу "О закону и Милости".

Процес такозване перестројке – која се између осталог скоро од самог почетка остваривала под паролом подмуклог садржаја: "Да би се ујединили, треба се најпре разјединити" - коначно је дискредитовао појам словенске заједнице. Инерција "перестројке" је

таква да схватање уједињавања није ништа друго до "интеграција у Европу", окупљање под кровом "општеевропског дома". И све се распоређује тако да је пропуштање указане перспективе, тобоже глупо. А уједно трезвено-обазрив Белорус, вероватно не може да се не замисли о томе, какав му је статус предвиђен у уједињеној Европи, у новом заједничком дому чија се градња завршава – да ли представника скоро самог "центра Европе", или бившег "совка" (совјетског човека), или грађанина наредног савеза...? У сваком случају, то није ситница, јер се поставља питање усклађености, по Константину Леонтјеву, национално-политичке независности с духовном независношћу.

И тако смо дошли до најодговорнијег аспекта:

О НАЦИОНАЛНОМ, ДРЖАВНОМ И ЕТНО-ДУХОВНОМ

Заустављање на њему намећу изрази који се све чешће сусрећу у масовној публицистици у последње време "идеја национално-државног развика Белорусије", "национални програм наше државе", "перспективе белоруске националне идеје" итд.

Изгледа да се ни код кога не може наћи разумевање, ако се одмах категорично изјави да дефиниција формулацијама идеја таквог својства код нас уопште нема; чак уз напомену: засад. А уједно велике потешкоће и недоумице вребају сваког ко пожели да схвати да они који користе те дефиниције имају у виду где се прокламоване идеје траже, или тачније у ком координатном систему их дефинишу.

Разумљиво, неки тренуци који условљавају активизацију стварања идеја, јасни су сами за себе: иза тога стоји потреба да се заснује свакодневно, важно за перспективе оног што се дешава – у првом реду, наравно, однос према савезу с Русијом, што још увек остаје предмет жустрих препирки политичара на отвореној сцени и иза кулиса.

Али, и схвативши то, ми се нисмо избавили недоумица. Ствар је у томе да идеју савеза, која по својој изворној суштини није камен спотицања, у све ватренијим политичким сукобима, могу да искомпромитују и чак да доведу до апсурда, како они који наступају као противници уједињења, тако и они који су му следбеници. Ограничимо се засад указивањем на то шта "могу", мада има довољно основа да се смагтра да се управо то радило и да се ради.

Али за нас данас није толико важно оцењивање посебно узетих судова или активности. Ми ћемо покушати, према мери својих скромних могућности, да осмислимо декларисање "нових", "глобалних" идеја као појаву у целини.

Не може се, наравно, занемарити опасност уопштеног прилаза, који води ка неовисности, и на крају крајева несадржајности. А ту код нас очито многи греше, посебно они који се укључују у стварање идеја сличног својства. Али, у датом случају, како нам се чини, велику опасност још представљају нетачно схваћени захтеви конкретности. Јер, они су по правилу ништа друго до обртање у месту у политици тренутка, што је, авај, за садашње идеологе очито постало грех који не могу савладати. За њих национална идеја није резултат уопштеног историјског искуства нације, није колективна самосвест, већ само парола, тачније слоган, како се данас говори. И непристрасно око може сагледати, без преувеличавања, страшну реалност: Белоруси немају и као да не желе да имају заједничку (националну у пуном и директном смислу) идеју; поступају као да представљају раздробљеност, рашчлањеност посебних компонента с потчињавањем партијским интересима, што не омогућава уједињавање нације, већ супротстављање њених делова, поларизацији ("шчырыя беларусы" – "прыхільнікі аб'яднання як знішчэння беларускасці"), провоцирању грађанског рата у специфичним формама.

Разговор на дату тему, заиста, нема смисла почињати без објективне карактеризације ситуације у којој се налази наше друштво. Прво што би требало издвојити као одређену црту свести је – *изгубљеност*. Уосталом, оваква катактеристика се може тумачити с пуним правом као површинска. Не зато што није тачна, већ зато што одражава само оно што је видљиво било којем погледу без наочњака – делимичну и спољашњу манифестацију озбиљнијег и у суштини значајнијег – *опште изгубљености, губитка оријентације*, што је условљено свиме што се дешавало како у последњем десетлећу, тако и последњем веку.

Дакле, враћајући се опасци поводом координатног система, у коме би требала да се одреди белоруска национално-државна идеја, ми никако не можемо заобићи појаву изузетно опасне индиферентности према низу најважнијих момената, потребних при здравом смислу за нормалну оријентацију.

Тим више што је дезоријентисаност многих "твораца идеја" очигледна већ у терминологији, у појмовном апарату. Ако се узме макар основна категорија, у датом случају, "нација/национално", која се користи, са максимално ретким изузецима, некоректно, пошто о белоруском као националном – било чега да се тиче: језика, културе, историје, геополитике... – обично се говори о свим временима, мада на питање о формирању белоруске нације до XX века, по свој прилици, ни два одговора нико не може дати, осим публициста, који првим и једино дефинишућим сматрају актуелно-политичке факторе, а објективно-историјске тешко да дотичу, и то у ситуативно погодном, а реално – тумачењу искривљеном до изопачења. Управо због тога *изгледа немогућим налажење историјског идеала своје националне државности*, пошто је за једне он у Великој Кнежевини Литванској (независно од тога колико је она била национална и самостална држава), за друге – у Белоруској Народној Републици (уза сву њену митологичност), за треће – у СССР-у (с његовим, благо говорећи, специфичним принципима дефиниције суверенитета и решења националних проблема).

Геополитички аспект датог проблема при постојећим прилазима такође је више него обусловљен. У симптоматичне манифестације наше геополитичке дезоријентације спадају парадоксално направљене представе о центру Европе (нигде као код нас) и стереотипна тврђења да је јединственост Белорусије и њеног народа у статусу границе између Истока и Запада... Као да у другачијем положају осећају себе многи други народи, укључујући не само најсродније – Русе и Украјинце, већ и суседе – Пољаци и Литванце, исто као и Словаке, Словенце, Чехе, Србе, Бугаре, Румуне, па и Турке, на крају крајева...

Питање етничких граница, које се стално поставља у вези с тиме и захтева најразумнији став према себи, решава се ништа мање парадоксално од осталих сличних. Они који га решавају успут, по правилу, претварају се као да је свеједно о ком времену одређивања тих граница треба да је реч – о почетку десетог века или крају двадесетог. Да, овде постоји један изворно сложен моменат: током целокупне истражене историје етничке границе за Белорусе нису имале значење државних граница.

Погрешност поменутих и других сличних интерпретација националног у складу с државним у сваком појединачном случају је својеврсна, али заједничко осетљиво место у свима нама познатим

теоретским творевинама таквог смисла је *игнорисање етнодуховног фактора*.

ПОВОДОМ СПОЉАШЊЕ И УНУТРАШЊЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ

Да, не може да нас не узнемири питање: *колико је реална спољашња интеграција, ако нема унутрашње интеграције?*

Покушаћемо да растумачимо то што конкретније.

Да ли је интеграциони фактор за сав белоруски народ *историја*? Нипошто. Јер су до данас код наших суграђана супротни погледи на већину догађаја из прошлости (улазак наших земаља у састав Пољске – улазак у састав Руске империје, прихватање црквене уније – укидање уније, подела Пољске – присаједињење јој Западне Белорусије према билансу Брестског мира и Ришког договора, устанци 1830/31 и 1862/63...), исто као и према многим личностима које су утицале на те и друге одређене догађаје (кнезу Јагајлу, поштоваоцима уније Кунцевичу и Баболи, јунаку Православља светитељу Георгију Кониском, војсковођама Суворову, Кошћушку и Наполеону, покретачу антируског устанка Калиновском и оном који га је угушио, Муравјову...).

Можда, *култура*? Авај, такође не, пошто се и данас јасно разграничавају Белоруси који су се формирали у традицији источно-хришћанске струје, из које је израстала (опште)руска култура и Белоруси, који су прихватили пољску културу, која се ослања на западно-хришћанску традицију.

Колико год да је чудно, фактор који повезује народ није постао ни белоруски *језик*. Двојезична ситуација у којој преовлађује руски уноси колизије у националну самосвест. Али национална самосвест се још знатније слаби двојезичношћу на другом плану – унутрашњем, када су супарници две граfiје, не признаје се постојећа кодификација, игноришу се основе академске граматике и у ортографији (огледалу кодификације) уместо учвршћеног фонетског принципа присутан је анархични принцип: како хоћеш, тако пиши...

Па шта онда интегрише и шта ће у будућем чувати јединство национално-државног организма? Обично се помињу "универзални принципи демократског устројства", "вредности грађанског друштва", "највећа слобода", "неотуђива права личности" и друга "најсавршенија средства" из стандардне скупине за новоорганизо-

вано прање мозга. Али Белорус се и поред тога што је толико припрост тиме не може купити – јер он зна да је највише хваљена од демократски уређених држава никла и данас се држи на праху слобода и костију "демоса": она је скоро сасвим уништила аутохтоно становништво – Индијанце, најдуже сачувала трговину робљем и до данас се није избавила расне дискриминације... Унутар својих државних граница. И у спољњој политици та "надржава" је – безгранични агресор, који је извршио масовна уништавања Јапанаца, Вијетнамаца, Корејанаца, Ирачана, Срба и Албанаца, Афганистанаца... не могу се сви набројати.

У последње време код нас се виšekратно ослонац ставља на "хришћанске вредности". Да, оне представљају суштинску основу. Али, нажалост, већина савремених идеолога игнорише различиту конфесионалност становништва наше Републике. Разумљиво, то је сфера најделикатније организације, необично сложена, јер укључује очувану верску идентификацију не само код Белоруса, већ Руса, Украјинаца, Пољака, Јевреја, Татара. А такође додирује извесне интересе атеиста који су, уосталом, одлучујући део у активном кадру политике... Наравно на нас је оставило трага то што је опозиција које постоји од искона "Словенство – Западна Европа" у XX веку допуњавано опозицијом "социјализам – капитализам". И у савременој етапи нису случајни покушаји реактуализације комунистичке доктрине с привалачењем идеје "словенског братства" и чак Православља. Али, не може се говорити о њиховој перспективности због тога што се "словенско питање", и Православна вера никако не могу свести на актуелно-политички садржај.

Како било, моменти који би, изгледа, требали да омогућују политичку интеграцију, у духовном плану могу бити дезинтеграциони – према атрибуту, шта се именује. А у данашњем контексту посебно. Треба узети у обзир: распад СССР, као атеистичке државе активизирао је религијску свест, учвршћујући све вероисповести, али то није за собом повукло учвршћивање националних заједница. Узмимо, рецимо, Украјину, где су се већ дешавали озбиљни конфликти на националној основи, чак унутар једне конфесије. Очигледан и поучан пример. А слично, као што је познато, дешава се у Бугарској, Црној Гори. Зар се нису због тога код наших идеолога појавиле управо "хришћанске вредности" у апстрактном смислу? Па ни до данашњих дана они нису послужили приближавању народа. И смемо да приметимо, тешко да ће се показати као универзалне

вредности великој већини грађана Белорусије – тј. православнима, па и католицима, не говорећи о Јеврејима и муслиманима. То може одговарати, и то привремено, само протестантима и разним секташима, који су веома активни код нас у последње време. Ево неких статистичких података о регистрованим религијским заједницама: Православна црква – 1172 парохија, римокатоличка – 417, гркокатоличка – 13, протестанти – више од 780, раније непознате секте код Белоруса – више од 130... (То је уз податак да је по вери родитеља, према крштењу, око 85 одсто становништва – православно, око шест одсто су католици). Учвршћују се захваљујући подршци споља и у последње време, наравно, омогућују спољашњу интеграцију. А што се тиче унутрашње интеграције, скоро да је ситуација супротна – изазивају уситњавање етничке заједнице, као при ланчаној реакцији: јер код нас су оне већ регистроване као више од десетине деноминација.

БЕЛОРУСИЗАМ И ПРАВОСЛАВНОСТ

Ако се иде за логиком популаризованих идеја, самоодређење вероисповести треба да је потчињено политичком. А хоће ли бити тако некад и негде, тешко да неко сада може тврдити. Обрнута ситуација је осведочена мноштвом примера. Осим овога, не може се порећи противуречност која се појављује приликом сваког развика догађаја, пошто оно што за политичку свест изгледа пожељно и добро, за религијску свест је недозвољено и грешно. Како било, ми немамо никаквих основа да сматрамо да се за грађане Белорусије у целини политички оријентир подударају (или су чак блиски) с религијским. Није изузета примедба: зашто, тобоже, преувеличавати значај конфесионалних разлика? Сложићемо се да је њихова апсолутизација, тачније радикализација у систему друштвених односа бременита опасним последицама. Али, не могу да се не процењују. Посебно сада. Умесна је, истина, примедба да се за наше суграђане етнодуховно према конкретно-историјској вредности увек не поклапа са етноконфесионалним, пошто је, на пример, у извесним периодима већина Белоруса-унијата себе осећала ближе православлу, него римокатолицизму, а у појединим случајевима је било супротно.

Да, ми овде никако не можемо да обиђемо *значај руског за Белорусе*. Заправо, то је предмет посебног, опсежнијег разговора. Овог ћемо пута себи дозволити да се ограничимо само на напомену да

је појам "руски" за наше претке исконски имао конфесионално значење, био синоним опредељењу "православни", и поставићемо ово питање: ако Белорус одриче у себи руско, на чему се онда заснива "бело"? Наравно, на то питање постоји једноставан одговор, али постоје злонамерни, који већ праве тенденцију које се не среће само код нас – да тако кажемо, док се белоруско неизбежно потврђује на антирускости, црногорско на антисрпском; и све се то поткрепљује псеудонаучним "концепцијама" својеврсне етногенезе, која нас је одвојила од Руса (по садашњем схватању), па и од Словена.

И ако је овакав заокрет сложенији од многих прогнозираних, није сам по себи, већ зато што је он ипак резултат етнодуховне дезоријентације. Јер, ми имамо посла с особеношћу, очигледно својственом за Белорусе као заједницу нове формације (не само због совјетског узрока), коју је И.А. Иљин дефинисао на следећи начин: "народ, који *није* духовно индивидуализован".

Тако се поводом духовности суд сам по себи разгранав, а идеја национално-државног јединства се распада на неколико самосталних. Не подвлачи случајно (мада се не може признати као тачно, јер национална и државна идеја истовремено може бити само једна – с ослоном на Православље) низ публициста да су се код Белоруса нашле две национално-државне идеје: православна и католичка. Јављају се, наравно, прозелитске тежње Рима, његове намере да шири свој утицај на западноруским територијама, о чему, уосталом сведочи недавна посета папе Јована Павла II. И тиме ништа мање велика већина становништва Републике Белорусије, тј. православни, наравно, не могу бити поклоници државно-католичке идеје. Штавише, по правилу, они закономерно показују забринутост, не устручавајући се да постављају директна питања: како се то може дозволити, да ли је и теоретски умесно одређивање сличних перспектива...?

С тиме у вези, ја лично се не чудим када приметим тежње управо у том правцу, пошто морам да преузем део кривице на себе. У сваком случају, за индиферентност према речима и делима низа политичара, за недовољну активност у утврђивању своје вере, а највише – због оног што сам могао, а нисам радио за *супротстављање антиправославним стереотипима*, који су се већ учврстили у масовној свести нашег друштва и шире се још више и активније. Тако да мени сада остаје једно – схватање шта могу и морам да радим за њихово савладавање и искорењивање убудуће.

Изузетно важно и интресантно било би извршити систематску анализу природе и функција тих стереотипа узетих заједно. Али то је, разумљиво, велики задатак. Засад ћемо обратити пажњу само на оне које се најактивније и најнефективније користе у сфери текуће политике, тј. већ су постали или постају идеологеме које су у функцији у актуелним процесима формирања националне самосвести, државно-друштвене изградње, развитка културе, науке, образовања. Они се већ годинама упорно врте у мноштву штампаног материјала и посебно електронским средствима МИ – природно, имајући разне аспекте, форме и начине преноса, али исти циљ: дискредитовати Православну цркву. После проглашавања независности Републике Белорусије, најпогоднијим за то се показало специфично интерпретирање проблема "Црква и нација". Зато су, дакле, најшире обраћање у публицистици РБ добиле следеће тврдње: "белоруски се препород десио захваљујући унијатима и католицима", "национална вера Белруса је – унија", "православље је – вера Русије", "православна црква у Белорусији је водила и води империјалистичку линију", "РПЦ је – бедем конзервативизма и великодржавног шовинизма"...

При томе су се наведени стереотипи употребљавали у односу на савременост и прошлост, и најважније – устрајно се наметали у пројекцијама будућег. Тако, чинило се да ће носиоци тих идеологема још мало па почети да нас уверавају, као и наше сународнике и истоверне преко Буга, да је све православне овамо не тако давно довео руски цар на колима.

За трезвен ум и проверену информисаност, наравно, то је апсурд. Јер смо ми, грађани новопроглашене државе, истовремено прошли школу трпељивости – укључујући и према апсурду. Не без очигледних резултата; јер, постепено смо се мирили са стањем како интелектуалног, тако и духовно-моралног релативизма, адаптирали се условима оштре политизације, када приоритети имају свакодневне интересе и у својству истинитог се нуди само оно што може да им одговара. Чак ако је оно такво, као у наведеном примеру о источном делу садашње Пољске, онда при извесној фреквенцији понављања и снагом убеђивања у масовној свести престаје да се схвата као очигледна бесмислица.

У сваком случају, недопустиво је правити се да нема основа за забринутост, и обилазити питање зашто идеолошка обрада таквог карактера даје одређене плодове, узнемиравајући свест целог

друштва Републике укључујући и паству Православне цркве. Разумљиво, као проблем уопште, то у односу према разним социјалним, професионалним, конфесионалним и узрасним категоријама наших суграђана има свој садржај. И обухватање свега указаног у гледишту које је одређено врстом нашег рада, није могуће. Зато, вероватно, овде неће умесно бити реторичко обраћање и критика, већ самокритичке оцене, које треба да дамо себи, којима Православље ипак није "туђа вера".

Допуњавајући полазиште, како наћи објективне критеријуме, дозволићу себи да се (самокритично) сетим случаја из текуће, како се назива, реалности. Високи чиновник Министарства културе и штампе, када му се Православно братство обратило с молбом да подржи једну издавачку иницијативу, приметио је: "Ви православни, као и увек, сетили сте се места у возу, кад већ последњи вагон пролази поред вас...". Треба признати да примедба није неоснована. Мада, природно, ми налазимо безброј оправдања: "Па нек пролази, можда је тако још боље... Уосталом, нема се за шта гурати у брзи воз, па још и `маркирани`, то јест мешати се у друштва при власти, у политици..." Међутим, "воз" иде својим путем, будући да је пун путника, међу којима има доста и научника и уметника, и писаца, и, посебно, новинара, који су спремни и способни да утичу на масовну свест, ако не отворено антиправославних, онда са традиционално- или нео-безбожничких, исто као и секташких, позиција. Ми, наравно имамо оправдања и у том случају: "Православна црква, пак, без обзира на све се очувала и држи се и сада, чак учвршћује; јер бројност јој је у порасту, и свештенства и монаха такође, ради се што је потребно..." И то има резон. Међутим, не више од тога да је пут ка цркви неупоредиво тежи од пута у секташке куће, тим више у места широко рекламираних окупљалишта са сатанистичким смислом, која се непрекидно повезују с појмовима "слобода", права личности на самоопредељење", "достигнућа културе Запада", "прогрес", "авангарда", истовремено дефинишући све традиционално-православно као "тоталитарно", "конзервативно" плус "антинационално", "небелоруско". Може ли све то и слично проћи без трага при тоталној преоријентацији свести, посебно код деце и младих, који се налазе пред избором "за боље"?... Поштено признајемо да чак и ми, који одавно нисмо млади, који себе сматрамо недвосмислено православнима, али који се труде да "иду у корак с временом" - свесно или не, то је друго питање, - с заносом слу-

жимо привременом, промењивом и далеко од тога да све своје свакидашње послове усклађујемо са традицијама предака, основама наслеђеног погледа на свет, с православношћу у изворном смислу.

Што се тиче поменутог критеријума "у корак с временом", тј. прогресизма, он је код нас добио ужасавајући облик не само занемаривања традиције, већ и народа, о коме сад већ ретки публицисти – нови идеолози демократије, тј. власти народа (!), дозвољавају себи да говоре без епитета "мрачан, слеп, заостао", па и без уопште не оцене: "стадо", "марва"... Ето такав је *парадокс тврђњи специфично белоруског "демократског" прогресивизма-елитаризма својственог интелигенцији (политичрима такође) првог покољења*, уз то у дезоријентисаној ситуацији. Уосталом, то би такође требало посебно размотрити, али ћемо се засад вратити аспекту за који смо се определили.

Колико год да је неугодно, мора се констатовати: *православна интелигенција савремене Белорусије није себе доказала у својству субјекта актуелних процеса формирања самосвести друштва, државе, нације*.

Штавише, наша пасивност у садашњој ситуацији, *обавија се неопростивом непажњом, да не кажемо индиферентношћу према улози Православља у историји белоруског, у националној идентификацији претходних времена*.

Безусловно, религија као фактор у стварању нације – је уопште веома сложен проблем, на белоруском материјалу посебно. Али, без његовог објективног осмишљавања никако се не може разумети зашто је процес формирања белоруске нације толико сложен и противуречан све до данашњих дана. На тај начин он захтева максималну одговорност и савесност не само од истраживача, већ од свих који га дотичу. А шта се у ствари дешава? Помоћу поменутих стереотипа баца се у сенку реалан значај Православља на белоруским земљама, услед чега се криви не само суштина међу-конфесионалних односа, већ целокупна реална историја хришћанства у нашим земљама, једнако као и еволуција консолидовања белоруског. Допадало се то свима или не, постоји пак, елементарна фактолошка истина која убедљиво побија стереотипе, измишљене закључке и хотимично изврнуте чињенице које дискредитују Православље или воде ка његовом потцењивању. Да би се избегла невезана уопштеност, направићемо – разумљиво, схематски, при-

ближни преглед чињеница неоспорних макар за непристрасну историографију.

1. Изворно опредељујуће је то што је покрштавање наших земаља било "с Истока", а такође што је захваљујући мисионарима Источне Цркве, св. равнопостолским Ћирилу и Методију, вршена идентификација словенске заједнице с протобелоруским елементом у њеном саставу.

2. Зар постоје икакве основе да се сумња да су етнодуховни и етнокултурни простор Белоруса одредили православни светитељи – Јефросинија, игуманија Полоцка, Кирило, епископ Туровски; Антоније, Јован и Јевстафије, мученици Виленски; Софија, праведна кнегиња Слуцака; Јулијана, праведна кнегиња Ољшанска; Афанасије, преподобни мученик, игуман Брестски; Гаврило, новорођенче, мученик Белостокски; светомученик Макарије, игуман Пински; Георгије, светитељ Могилевски, праведник Јован Кормјански... а такође новомученици земље Белоруске, који су недавно уврштени у свете. Ко, ако не они?

То исто треба рећи и о најважнијим духовно-културним центрима, какви су били пре свега православни манастири – Полоцка, Виљнуса, Турова, Супрасља, Заблудова, Јаблочина, Бреста, Могилева, Мстиславља, Кутејна, Пинска, Слуцка, Лавришева, Жирович...

3. Од времена преподобне Јефросиње до касног средњег века на белоруске земље је просвећивање долазило скоро искључиво преко православног монаштва, система братских школа и штампарија. Како да се не ода признање успомени на кнеза Константина (Василија) Острошког и да се не поносимо што имамо част да будемо његови наследници? Али, ми такође имамо обавезу да истовремено рсзумемо значај добијеног наслеђа и сећамо се свих сличних Константину Острошком, заштитника вере, учитеља, просветитеља нашег народа, међу којима су и летописци, писци, и лингвисти, чија имена већ заузимају одговарајућа места у историји националне књижевности (Кирил Туровски, Кипријан и Григорије Цамблак, Стефан и Лаврентије Зизаниј, Милетиј Смотрицки, Леонитиј Капрович, Христофор Филалет, Афанасије Филипович, Силвестер Косов, Симеон Полоцки), као и незаслужено заборављени (на пример, Сергиј Кимвар, Спиридон Собољ, Андреј Каладински, Фома Јевлевич, Михаил Козачински). Чак и уза сву нашу расејаност велики је грех зборављање и оних чијим трудом и талентом су стварана на

белоруским земљама највреднија дела православног градитељства храмова, иконопис, штампање књига и књишка графика, црквена музика.

Узгред, карактеристично је да сав хронолошки период о коме смо ми до сад говорили, са изузетком једва неколико појединачних чињеница, због историографске замршености погодне за неосновано манипулисање, носиоци антиправославне идеологије најчешће заобилазе, концентришући пажњу на каснији период и бацају најважнији акценат на спајање с Руском империјом, на укидање уније. То није случајно из више разлога. Међу њима треба пре свега истаћи следеће: у наслеђу од совјетских друштвених наука (како по инерцији, тако и свесно) узима се као непромењива важећа методологија, у складу с којом историја није ништа друго до ланац револуционарно-ослободилачких покрета; користећи је, веома погодно без сувишног ограђивања, познати пољски устанци XIX века, који су се проширили и на територију Белорусије, тумаче се као национално белоруски, без обзира на то што су у стварности они вођени против православних Белоруса. И чак се показало као подесно да је оно што није повезано са револуцијама и револуционарима мало интересовало совјетску науку, а часно разматрање питања вере, војни атеизам уопште није дозвољавао... Тако ми данас имамо посла с резултатима идеолошких манипулација двеју епоха, тобоже супротстављених, а у суштини типологичних и чак истосмерних.

4. Ка објективној представи о колизијама епохе, укључујући и о положају ствари које смо узели за разматрање, још је дуг и сложен пут. И ми засад чак на потпуност фактографије не смемо да претендујемо. Уза све то желимо да издвојимо један аспект: период, који је у Руској православној цркви означен именима св. Серафима Саровског, Паисија Величковског, Игнатија Брјанчанинова, Филарета (Дроздова), Оптинских старца Леонида, Макарија, Амброзија, писаца А. Хомјакова, К. Аксакова, И. Киријевског, Н. Гогоља, Ф. Достојевског..., својеврсно се одразио и на белоруске земље. Управо то ми желимо да осведочимо следећим делом свог осврта, састављајући једноставно списак имена *православних свештеника и оних који су завршили православне школе, а који су полагали темеље за консолидовање белоруског у XIX и почетком XX века:*

Јован Григорович – историчар, археограф, лексикограф; *Јован Носович* – лексикограф, књижевник, фолклориста; *Павел Шпиљевски* – фолклориста, етнограф, прозаичар, публициста, књижевни

критичар, преводилац; *Никанор (Александар) Бравкович* – високи свештеник, филозоф, духовни писац; *Јован Малишевски* – историчар, богослов, педагог; *Симеон Лисицки* – археограф, који је открио Туровско Јеванђеље XIV век, писац и историчар-етнограф; *Николај Никифоровски* – етнограф, фолклориста, књижевник;

Димитриј Булгаковски – етнограф, писац; *Јефимије Карски* – етнограф, лингвиста, фолклориста, стручњак за књижевност; *Александар Власов* – издавач новина "Наша Ніва" и часописа "Саха", публициста, друштвени радник; *Вјачеслав Богданович* – ректор Виљнуске богословије, друштвени радник, уредник и издавач новина, композитор; *Анатолиј Богданович* – стручњак за књижевност, лингвиста; *Николај Бојков* – лексикограф, књижевни критичар; *Михаил Пиотухович* – стручњак за књижевност, критичар;

Сергиј Павлович – организатор белоруског просвећивања, састављач многих школских уџбеника, уредник периодичних издања, преводилац Светог Писма и литургијских текстова.

Осим поменутих у том низу треба да се помену још многи – на пример: *Игнатиј Данилович*, *Платон Жукович*, *Михаил Којалович*, *Константин Пилинкевич*, *Иполит Красковски*, *Клаудије Тихомиров*, *Јован Берман*, *Јован Пичета*, *Владимир Пичета*, *Александар Тројицки*, *Стефан Петельски*, *Осип Орловски*, *Петар Кречевски*, *Александар Крјуковски*, *Константин Зноско*, *Алексеј Зноско*, *Митрофан Зноско*, *Адам Бабарека*, *Александар Ковиш*, *Петар Битељ*, *Федор Даниљук*, *Григориј Сосна*.

Не може се никако обићи разумевање (дакле, и разумно коришћење) њиховог интелектуалног и духовног искуства у свим сферама, укључујући етнологију, културологију, историографију, па и политику. Међутим, авај, то искуство остаје практично неупотребљено. Штавише, само поједина од целог низа наведених имена могу да се сретну у научној и приручној литератури Белорусије; чак Јован Григорович, уз све своје изузетне заслуге, помиње се тек у два енциклопедијска издања последњег времена...

Може ли се уза све ово сматрати горепоменуто идејно стваралаштво повољним? Наравно, не. Већ због тога што се оно напаја илузијом самодовољног у актуелном садржају, а уз то подсећа ако не на ситуативно задовољавајућу потребу за смоквиним листом, онда адаптирање чичковог листа на својство "кишобрана", који је откинуо пролазник стрмоглаво јурећи једноставно напред, није важно куда.

Покушавајући некако свести речено, ми у сваком случају морамо да се вратимо на противуречности које су условљене избором скале вредности, конкретно – односом према традицијама, ономе збирном искуству који има белоруски народ као резултат свеоје целокупне, Богом дане, судбине. Другим речима, предстоји нам опет решавање питања старог као свет, о прогресизму и конзервативизму. А решити га једноставно није могуће без здравих представа, осећаја и претпоставки, које се слажу на основу традиционалног одраза света. Све остало је од – неискреног.

А што се тиче вероватних укора за "православоцентризам", да појаснимо: чини се да само наивни међу нама могу сматрати да ће у скорој будућности Православље бити службено прихваћено у својству опредељујућег за утврђивање белоруске "национално-државне идеје", а такође за перспективни развитак националне културе. На основу искуства може се закључити да ће пре бити супротно – томе ће се правити свакојаке препреке. Наравно, не у корист поменуте идеје, а ни културе.

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Оријентација на Запад – интеграција у Европу под знаком вестернизације, а у реалности – прикључивање процесима завршне глобализације финансијских, производно-економских и трговинских структура... за постсоцијалистичка друштва имају, наравно, социјално-економске мотиве. Идеализован биланс се представља у виду суштинских инвестиција, узајамно погодне сарадње, а то тобоже, обезбеђује излазак из кризе, стабилизацију и активизацију националне економије. Међутим, не толико у већ реално постојећим резултатима, већ и у идеји, претпоставља се и чак утемељује у обавезан програм како рушење духовних, моралних, морално-психолошких основа наше православне цивилизације, тако и ограничавање суверенитета, измена традиционалних законодавних норми и чак уставних основа (општепознато је да се земљама које желе да ступе у Европску заједницу предлаже да уклоне из својих закона низ чланова). А да се не говори о унификацији култура, губљењу "самосвојности" у многим манифестацијама. На крају крајева, чланство у Европском савезу, тим више у НАТО пакту, у овом тренутку провоцира стварање граница са додатним значењем – разнородности (једни наступају као носиоци прогреса, а други носе

заосталост). Али, то није довољно. Горе је што излази на видело манифестација опасних синдрома: постоје победници и побеђени.

Ипак се јавља "реакција заштите" од глобализације, од очигледно агресивних САД и Запада, који сам по себи формира лик непријатеља, који замењује онога који је био створен у периоду "хладног рата". Да ли нам је он потребан? Не. А коме је потребан? Одговор ће дати будућност.

Покушавајући некако резимирати речено, ми у сваком случају морамо да се вратимо на супротности које су условљене избором скале вредности и конкретно – односом према традицијама, ка оном збирном искуству које имају наши народи као резултат својих, Богом даних, судбина. Наравно, ми сами морамо да се опаметимо.

Некада се лирски поетски јунак А. Твардовског овако самодетинисао: "Без мене народ није потпун". Ми имамо све основе да након њега да тврдимо да без Словенства, конкретно без Срба, Словака па и Белоруса такође, Европа није потпуна. Дозволићемо себи да ипак посведочимо да датог тренутка она то ипак не схвата. Да ли ће схватити у будућности? Колико може да се примети, учесници наше филозофско-књижевне школе имају о овоме различито мишљење. Лично ја – нисам оптимиста.

Аутор ових бележака мора да призна да је, излажући свој суд, низ момената упрошћавао. Али, то упрошћавање је било потребно да би се јасније представио предмет пажње и разматрања. Истовремено, заснованија анализа неких питања остављена је за публикацију предвиђену потом.

Превео са руског:
Зоран Милошевић

Ivan A. Charota
Faculty of Philology, Byelorussia State University,
Minsk, Byelorussia

**BYELORUSSIA IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION
AND EUROPEAN INTEGRATION**

Summary

Author of the text analyzed Byelorussian position in regard to globalization, or Euro-integrations, and found out that in the context its meaning has become applied to a binding program of destroying spiritual, moral, morally-psychological basics of Byelorussian Orthodox civilization. Simultaneously, the sovereignty has been limited with the amendments of traditional legislative norms and even constitutional foundations (it is a generally-known fact that the states wishing to enter the European Union are recommended to remove a line of articles from their laws.) Not to mention the unification of cultures and the loss of "identity" in various manifesting forms. Finally, in this moment the membership in the European Union, in particular in NATO pact, is causing the creation of the boundaries with additional meaning – diversity (some act as the carriers of progress, while the others act in a backward way). However, this is not sufficient. The worse than that is that some dangerous syndromes are becoming obvious – there are the winners and losers as well.

Key Words: integration, disintegration, re-organization of Europe, globalization, new world order, Byelorussia